

موضوع: کمک مالی دولت آلمان به بانک ها

همانطور که پیش بینی می شد، بحران پولی و اقتصادی پاییز گذشته با ژرفای بی سابقه خود، برخلاف بحران های پیشین، پدیده ای زودگذر نبوده و اثرات آن لااقل چند سالی دامنگیر اقتصاد کشورها با ضرائب مختلف خواهد بود.

برای گردش چرخ اقتصاد، دو عامل، ارزش حیاتی دارند: توانایی خرید و توانایی تولید. هر دو عامل، از بازار پولی تغذیه می کنند. گرچه توانایی خرید با درآمد یعنی اشتغال، رابطه مستقیم دارد، اما مردم نه تنها خریدهای عمده خود، از قبیل منزل، اتومبیل، مبلمان و نظائر آن، بلکه بسیاری از اشیاء کم بهاتر را نیز از طریق وام از بانک، یا بدهکار کردن حساب بانکی خود انجام می دهند، توانایی تولید نیز نیاز به سرمایه گذاری داشته که عمدتاً بوسیله اعتبار بانکی تامین می گردد. به عبارت دیگر، گردش چرخ اقتصاد، پول نقش روغن و روان کننده را دارد.

از این لحاظ، بحران پولی، همیشه بحران اقتصادی را در پی داشته و رفع آن در صدر برنامه های مبارزه با بحران دولت ها قرار دارد. بحران پولی پائیز سال پیش آنچنان طوفان بی سابقه ای بود که حتی بانک های بزرگ نیز مانند دویچه بانک و کمرس بانک آلمان در برابر امواج کوه پیکر آن، تاب مقاومت نداشته بدون کمک دولت در گرداب فرو می رفتند.

در آلمان پس از بانک های Hypo RealEstate, IKB و بسیاری از بانکهای دولتی، دومین بانک بزرگ خصوصی کشور، کمرس بانک نیز زیر چتر حمایت دولت قرار گرفت.

دولت آلمان در قالب برنامه کمک به بانک ها، با پرداخت قبلاً ۸ میلیارد و اکنون ۱۰ میلیارد دیگر (مجموعاً ۱۸ میلیارد یورو) به کمرس بانک شتافت. در برابر این مبلغ، ۲۵٪ به اضافه یک سهم از سهام بانک، به دولت انتقال یافته به این ترتیب، دولت حق نظارت کامل و شرکت در اتخاذ تصمیمات مهم بانک را کسب نموده در معاملات عمده و نیز در مجمع عمومی بانک که شکل حقوقی شرکت سهامی است دارای حق و تو می گردد. البته دولت قصد سهام شدن همیشگی در سرمایه بانک نداشته سهام را لااقل یک سال نگه داشته بعد از رفع بحران متعاقباً واگذار خواهد نمود.

بنا به اظهار وزیر اقتصاد آلمان در مصاحبه با روزنامه اقتصادی "هندلزبلات" Handelsblatt منظور از مالکیت سهام کمرس بانک تبدیل بانک نامبرده به بانک مخلوط "دولتی - خصوصی" نمی باشد بلکه منظور تامین اعتبارات کافی برای اقتصاد است " اضافه می کند که " این کمک مالی معامله ای زیان آور نبوده بلکه دولت می تواند سهام خود را با سودی حاصل از ترقی بهای سهام، مجدداً به فروش رساند "

به عقیده اقتصاد دانان، از آنجمله Faust حدود سه سال طول خواهد کشید تا دولت بتواند سهام را به بهای معقولی به فروش رساند. طبیعی است که ورشکستگی کمرس بانک و دختر آن درسندن بانک یعنی دومین و سومین بانک بزرگ کشور موضوع کم اهمیتی نبوده تاثیر آن در اقتصاد کشور از آنجمله کمبود عرضه در بازار اعتبارات فاجعه انگیز می بود.

کمرس بانک با ترازنامه ای معادل ۶۱۵ میلیارد یورو، دومین بانک بزرگ آلمان، در سال ۱۸۷۵ در هامبورگ تاسیس شده و در آلمان دارای ۲۷۵۷۱ و در پهنای جهان ۴۱۶۲۲ نفر کارمند و در آلمان با ۸۲۰ شعبه، دارای ۵/۸ میلیون مشتری می باشد.

از آن گذشته چون دولت سپرده های ثابت پس انداز و حسابهای جاری مشتریان نزد بانک ها را تضمین کرده است در صورت ورشکستگی این دو بانک با توجه به حجم سپرده هایی که نزد خود دارند زیان عمده ای متوجه دولت می شد.

قبل از اقدام نجات بخش دولت در اثر آشکار شدن بحران مالی این بانک در بورس سهام آن با قوسی تقریباً عمودی بیش از ۲۱٪ تنزل نمود. در ساعت ۹ صبح پنج شنبه ۲۰۰۹/۰۱/۰۸ در بورس فرانکفورت بهای هر سهم ۶/۵۶ یورو معامله شد. در روز بعد (جمعه ۲۰۰۹/۰۱/۰۹) کمرس بانک در بورس فقط ۳/۳۷ میلیارد یورو ارزش داشت، در حالیکه کمک دولت به مبلغ ۱۸ میلیارد یورو بیش از ۵ برابر ارزش کل بانک بود.

این بانک در سال گذشته سومین بانک بزرگ آلمان در سدنر بانک را از گروه بیمه آلیانس خریداری نموده بود اما به علت وقوع غیر منتظره بحران نقل و انتقالات مالی مربوط به این معامله دچار وقفه شد.

در سدنر بانک سابقاً مستقل و مدتی حتی دومین بانک بزرگ آلمان بود و در سال ۲۰۰۱ با خرید سهام آن توسط شرکت بیمه آلیانس، کلاً به مالکیت این شرکت که بزرگترین هولدینگ بیمه آلمان و یکی از هولدینگ های بزرگ جهان است درآمده بود. حجم ترازنامه این بانک ۴۹۷ میلیارد یورو تعداد کارمندان آن در آلمان نزدیک به ۲۵۰۰۰ در سطح جهان حدود ۳۰۰۰۰ نفر بوده دارای ۱۰۷۴ شعبه ۶/۵ میلیون مشتری (بیشتر از بانک مادر) می باشد.

دولت آلمان بی علاقه به ادغام این دو بانک نیست زیرا بدین ترتیب در کنار دویچه بانک یک بانک قدرتمند دیگر آلمانی با توانایی رقابت جهانی بهتر از سابق ایجاد می گردد.

به موازات کمک دولت به کمرس بانک، شرکت بیمه آلیانس اعلام داشت که با خرید مطالبات در سدنر بانک با ارزش اسمی ۲ میلیارد یورو به مبلغ ۱/۱ میلیارد یورو به آن بانک کمک خواهد کرد. علاوه بر آن شرکت بیمه آلیانس قصد دارد سپرده ای به میزان ۷۵۰ میلیون یورو به بانک نامبرده بسپارد.

برخی از بانک ها کمک میلیاردی به کمرس بانک را به عنوان نقض رقابت مورد انتقاد قرار داده اند. اما از آنجائیکه امان برخوردار از کمک دولت برای همه بانک های آلمان موجود است نقض رقابت نمی تواند توجیه پذیر باشد.

به عقیده بسیاری از اقتصاد دانان از آنجمله پرفسور "هانسمن" (Hansmann) زیان کمرس بانک و در سدنر بانک بسیار بیشتر از آنیست که گمان می رود. هانسمن علاوه بر آن معتقد است "باید در انتظار کمک خواهی های بسیاری به خصوص از ناحیه بانکهای ایالتی باشیم".

دویچه بانک نیز از این بحران جهانی مصون نمانده است. این بانک که بزرگترین بانک خصوصی آلمان است، برای اولین بار در تاریخ خود تنها در ۳ ماهه آخر سال گذشته متحمل زیانی معادل ۴/۸ میلیارد یورو گردید که در اثر آن ترازنامه ۲۰۰۸ در مجموع حدود ۳/۹ میلیارد زیان نشان می دهد که در تاریخ بانک بی نظیر است.

با انتشار خبر در روز ۲۰۰۹/۰۱/۱۴ بهای سهام این بانک در بورس ناگهان ۹٪ یعنی به ۲۲/۰۹ یورو تنزل نمود و معیار سنجش بورس آلمان (DAX) نیز ۴/۶٪ تنزل نمود. در نیویورک نیز این خبر باعث تنزل شدید بهای سهام بانک ها گردید. به عنوان مثال، بهای سهام گروه "سیتی" (Citi Group) بیش از ۱۵٪ تقلیل یافت.

در سال ۲۰۰۷ دویچه بانک حدود ۶/۵ میلیارد یورو سود داشته است. رئیس هیات مدیره آن Jasef Ackermann در اواسط ماه نوامبر گذشته خطاب به کارمندان آن بانک گفته بود: "پس از چند جابجایی پولی و تطبیق با داده های جدید جهانی، ما دارای توانایی آن هستیم که رکورد سال ۲۰۰۷ را تجدید کرده و از آن فراتر نیز رویم."

این زبان از لحاظ پرستیژ نیز برای دویچه بانک گران تمام می شود، زیرا پس از مواجهه با بحران نتوانسته عواقب آنرا درست محاسبه و پیش بینی نماید.

رئیس دویچه بانک بارها با لحن غرور آمیزی اعلام می نمود که بانک وی نیاز به کمک دولت نداشته و به تنهایی قادر به مقاومت در برابر بحران می باشد. در اوایل ماه نوامبر سال گذشته یعنی کمتر از ۳ ماه پیش که ترازنامه این بانک تا آن زمان سود نشان می داد در برابر دوربین تلویزیون در انتقاد به دولت که می خواست این بانک را نیز تحت حمایت کمک به بانک ها درآورد گفته بود "آلمان باید مغرور باشد به داشتن بانکی که حتی در مواقع سخت نیز سود نشان می دهد" و در جای دیگر "شرم آور بود اگر ما می باید اعتراف می کردیم که با پول مالیات مردم نیاز داریم" (منظور او کمک دولت است که منبع اصلی آن مانند همه هزینه های دولت، مالیات مردم است.) و شاید به منظور تحقیر بانک های رقیب (به خصوص کمرس بانک) اضافه کرده بود که "البته بانک هایی هستند که واقعا" ضعیف بوده و نیاز به نجات دارند. این بانک ها باید هر چه زودتر زیر چتر حمایت دولت قرار گیرند."

این خود بزرگ بینی رئیس دویچه بانک دو منظور دیگر را نیز در بر داشت:

۱. جلب اعتماد و جلوگیری از فرار سپرده های مردم از این بانک. زیرا به طوریکه می دانیم در روزهای اول آشکار شدن بحران به خصوص در انگلستان و ایرلند، مردم برای خروج موجودی خود به بانک ها هجوم آورده بودند. در آلمان در همان آغاز کار، نخست وزیر آلمان همراه با وزیر دارایی در برابر دوربین تلویزیون و خبرنگاران حضور یافته و نخست وزیر رسماً و صراحتاً اعلام داشت که دولت موجودی های مردم نزد بانک ها اعم از سپرده، پس انداز یا جاری را تضمین می نماید و این تضمین را با قول شخصی خود محکم کرد.

۲. تبلیغ برای بانک به صورت نشان دادن این بانک به عنوان قلعه محکم پولی که بر خلاف بانک های رقیب، حتی چنین طوفان های جهانی نیز قادر به لرزاندن آن نیستند.

صرفنظر از این نکات که جنبه تاکتیکی دارند، علت خودداری این بانک از دریافت کمک دولت، حفظ استقلال عمل خود میباشد، زیرا کمک به هر بانک از طریق خرید سهام آن بانک نتیجتاً دخالت در تصمیم گیری ها و معاملات عمده میباشد.

جالب است که دویچه بانک از سپتامبر ۲۰۰۸ تصمیم داشت بخش بزرگی از سهام "پست بانک" (Postbank) را که یک بانک دولتی است بخرد. اکنون پست بانک با خرید ناگهانی ۸٪ سهام دویچه بانک، بزرگترین

سهامدار این بانک شده است. از این طریق دولت با سهامی که در پست بانک دارد، به طور غیر مستقیم صاحب ۲/۵٪ سهام دویچه بانک گردیده است.

رئیس دویچه بانک مجدداً هر گونه کمک مستقیم دولت را غیر ضروری دانسته و رد کرد، اما ناظرین اقتصادی، از آنجمله Faust معتقدند که "اگر وضع بانک در سه ماهه های آینده به همین نحو پیش رود، بانک به کمک دولت نیاز خواهد یافت"

خرید پست بانک از طرف دویچه بانک به وسیله سهام خود در آینده، برای دویچه بانک این مزیت را در بر خواهد داشت که با توجه به تنگنای نقدینگی، بابت خرید پست بانک پولی نمی پردازد.

پس از کمرس بانک به نظر می رسد نوبت به بانک رهنی (Hypo Real Estate HRE) رسیده باشد. در این مورد صحبت از کمکی در حدود ۱۰ میلیارد یورو میباشد. این بانک تاکنون تضمینات و اعتباراتی حدود ۸۰ میلیارد یورو از دولت و بانک ها دریافت داشته و در اثر بحران، در نظر دارد تعداد کارمندان خود را از ۱۸۰۰ به ۸۰۰ نفر تقلیل دهد. بانک نامبرده که ارزش فعلی آن در بورس فقط ۴/۲۶ میلیون می باشد، در حال مذاکره با دولت می باشد. بنابر اخبار رسانه ها برخلاف کمرس بانک که دولت فقط با ۲۵٪ به اضافه یک سهم شریک است، در مورد HRE صحبت بیش از ۵۰٪ سهام است.

هنوز عمق این گردایی که بانک ها را در بر گرفته و میزان کمک های اجتناب ناپذیر دولت برای نجات آنها ابداً معلوم نیست.

اقتصاد دانان ریسک دولت در این سرمایه گذاری های را بالغ بر هزار میلیارد یورو تخمین می زنند زیرا در کنار ۴۸۰ میلیارد یورو که دولت برای این امر بودجه قرار داده است، یک موسسه فاقد ارزش و مشکوک به سوخت به اصطلاح Bad Bank قرار خواهد گرفت که بانک ها بدینوسیله اوراق بهادار مشکل دار خود را جهت جلوگیری از تورم ترازنامه و پاک کردن آن به موسسه مزبور انتقال خواهند داد. میزان ریسکی که دولت مجبور به تحمل آن در این زمینه خواهد بود هنوز معلوم نیست.

در کشورهای دیگر نیز هر روز دولت ها مجبور به کمک جدیدند. در آمریکا پس از Merrill Lynch Investment bank بانک او آمریکا مرتباً دچار بحران بیشتر می گردد. حکومت آمریکا مجبور به ۲۰ میلیارد دلار کمک شد. سیتی بانک که خواه ناخواه عمدتاً در دست دولت است. ۸۰ میلیارد دلار زیان داشته و مجبور به فروش بخش های دیگری از هولدینگ خود می گردد.

ایرلند مجبور به مالکیت کامل "Anglo Irish Bank" شده است و در انگلستان نیز تقریباً تعدادی از بانک های عمده نمی توانند بدون کمک دولت روی پای خود بایستند.

در سطح جهانی لرزش زلزله آسای بانک ها هنوز با شدت ادامه دارد. فقط کمک دولت ها است که می تواند از فروریسی سیستم پولی و فاجعه ناشی از آن جلوگیری نماید و معلوم نیست چه زمانی انتهای این دریای متلاطم فرارسد. در حال حاضر، کرانه این انتها حتی از دور نیز به چشم نمی خورد.